

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 49.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издави за време бављења позоришне дружане у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРЕСТАВЕ ЗА ДЕЦУ.

(Свршетак.)

А сад да наведем оно, што нам до данас стоји на расположењу. Ми имамо — колико ми у овом тренутку пада на ум — свега неколико комада, који би се могли употребити као нарочите преставе за децу, а то су: „Маркова сабља,“ „Крст и круна,“ „Милош у Лашиницама,“ „Три свештала дана,“ „Стара и нова школа,“ „Нок у очи нове године“ и слика с певањем „Апостола свештом Сави.“ Као помоћно средство могли би се узимати поједини призори из хисторијских комада народних, као на пример: вечера из „Зидања Раванице,“ завера на Такову из масимовићевог „Милоша Обреновића,“ какав prizor из јакшићеве „Сеобе Срба“ или „Станоја Главаша“ и т. д.; а уз то би се могле нарочито компоновати неке алегоријске слике из наше хисторијске прошлости, са осветљењем и певањем.

Него није доста пазити само на то шта се приказује, него и кад и како се приказује. Најбоље је давати ове пригодне преставе о великим годовима и народним светковинама, као о светом Сави, Цветима, Видову дану, повој години и т. д., као што то донекле чини краљевска позорница у Београду. Таквим начином добијају ове преставе двоструку вредност, а и позоришна благајница има отуд веће користи, јер онда поред неодрасле долази и одраслија публика. Но да се ти велики празници и светковине не би изгубили за ширу публику, најбоље је у очи таквога дана давати преставу за децу, а на сам дан другу, прикладнију за шири круг — за народ.

Па онда такв се преставе морају приређивати што сјајније и што озбиљније. Деца морају бити уверена, да је то збиља, а нипошто шала и забава. Ружни примери, скаредни призори, неразумљив и нехатан приказ мора се избегавати. Све, што је српско, мора бити одабрано; мора се изнети лепо, јасно и озбиљно. Позоришна управа и глумци оваквим поступком раде највише у своју корист, т. ј. задобијају за се подмладак, коме ће у блиској будућности позориште прећи у наслеђе, и који ће тад оцењивати и судити дотадашњи рад његов.

Ово, што је догде речено, у многом би се дало применити и на „преставе за народ,“ које имају исти — културни — смер, само што оне морају захватати већи обим и узимати јача средства.

Најзад морам указати на једну доста незгодну појаву. Од како је управа српског народног позоришта прихватила ову мисао, дају се — по могућности врло често — те преставе по разним местима српским. Уобичајено је, да се том приликом сиромашној деци бесплатно уступа један део улазница, да се не би искључивала од својих имућнијих другова. То је веома племенито и красно, јер ко нема, тај и онако не би дошао, а свакако је боље, да има што више гледалаца. Али приметно сам, на жалост, да сиротиња, из неког неоправданог поноса, неће да прими ту олакшицу. Жалили су ми се у више прилика наши учитељи, да многи сиромашак неће да пусти своје дете у позориште са бес-

платном улазницом, јер му то изгледа као нека — милостиња; а међу тим сам није кадар или му је жао да плати, што му се то чини као нешто — сувишно!

То је велика погрешка, то је неразумевање саме ствари. Сви наши свеснији људи у народу, а нарочито учитељи, позвани су, да о томе обавесте простији свет. Ваља говорити и доказати људима, да то није никаква милостиња, да се то не чини из обзира према њиховој личности и сиромаштву, него да се тиме *посредно* — преко њихове деце — чини услуга целом српском народу и да позориште тиме просто врши своју дужност и ништа више. Ваља им разложити, да је такав њихов поступак штетан и за нас и за њихову децу; и заиста, ако су ти људи пријатељи својој деци и своме народу, они ће их послушати. Наш је народ и у сиротињи поносит, али је тако исто и разборит, па ће разумети своју дужност и своју корист.

Узгред примећујем да су и дивне српске народне песме једно од најмоћнијих средстава за дечије васпитање ван школе. Они узорити карактери, онај овејани српски дух, она ретка лепота што је као злато проткана кроз њих, кадри су да облагороде и прекале и најкржља-

вију природу. Ни једна српска кућа не треба да је без овога уреса, на коме нам завиди васколики свет. Сви пријатељи народни треба на све стране да сеју ово неисцрпиво бисерје наших отаца, које ће нас вазда сећати ко смо и какви треба да будемо. Сваки Србин, који својој деци жели очњег вида, који је рад, да му пород не буде постидан у роду свом — мора га најпре нахранити *овом* храном душевном.

Српске мајке, српске народне песме и ове преславе за децу могле би, у року од 20 година, створити Српству непрелазан бедем против шућинског насрћаја.

Онај нараштај, који би прошао кроз ово свето чистиште, био би много свеснији и много српскији; а као такав, био би кадар да се одупре сваком убитачном утицају, могао би све своје одношаје уредити према својим народним потребама — могао би положити чврсту основу за сретнији живот. Крајње је време. Ми морамо, ми смо принуђени да то учинимо, ако желимо да нас има. Сваки од нас дужан је то самоме себи, дужан своме народу, дужан човечанству и његовом напретку. Ми то можемо да учинимо, и, ево, ја тврдо верујем, да ћемо — и учинити.

С. Лукин Лазич.

Да ли је сам Шекспир писао своје драме?

(Наставак.)

Дреки критичар амерички хвата се са самом личношћу шекспировом у коштак. Рођен у селу, од оца, који је био касацин и трговао с вуном, добивши образовање врло овлашно, Шекспир се оженио у својој осамнаестој години. принуђен да побегне из свога завичаја због неке ситне кривице ловачке, склонио се у Лондону, где је, притиснут невољом, био принуђен да пред вратима неког позоришта врши службе, које су понижавале. Мало по мало, благодарећи приликама, Шекспир постане власником позоришта; стече нешто мало новаца и 1610. године, у четрдесет седмој години, у пуној снази свога живота, врати се у свој завичај. Да ли за то, да би се могао мирније одати обрађивању лепе

књижевности и служби муза? Не! Шекспир се прозачно вратио на оно, што је у младости радио и продужио је посао свога оца. Умрло је 2. априла 1616. год. и Вард, парох тога места, записао је цигло ове речи у протокол умрлих: „Шекспир, Драјтон и Бен Џонсен волели су мало сувише да пију, па је Шекспир услед тога добио грозницу, од које је и умрло“

Ова смрт изгледа да није произвела никаквог утиска на његове савременике.

Чак и рукопис шекспиров служи Донелију за доказ. Од тако многих списа, који се Шекспиру приписују, није преостало апсолутно ништа друго до његовог потписа. Овај је потпис тако рђаво исписан, уздрхтавом руком, која се

не узда у себе саму, да изгледа немогуће, да је таква рука могла написати сто осамдесет хиљада врста појезије или прозе, које се налазе у шекспировим делима.

Ауктор ових списа, каже Донели, познаје интимно грчке и латинске класике, историју, политику, војну вештину, физику, хемију, хортикултуру, медицину, музику, итд. А све те науке знао је само Бакон. Бакон је, као што признаје Меколеј, био најлепша и најпросветлијана умна снага, која је икада човеку била дана. Он је имао у највишој мери сав дар појетски и зна се, да је врло волео позориште и све што се позоришта тиче. Он је написао неколико „образица“ (masques) и других драмских

комада, приликом извесних прослава на Јелисаветином двору и на двору краља Јакова I.

За што би Бакон давао своје комаде Шекспиру? За то, што у времену Јелисавете, кажу браниоци Баконови, драмске појете и глумци нису имали никаква уважања; њих су сматрали за „вагабунде, интриганте и битанге.“ Поред све своје страсне наклоности према позоришту, Бакон није могао компромитовати свој високи положај друштвени; за то је он позајмљивао име шекспирово, који је био управник једнога од највећих позоришта лондонских, и који је прилагођивао позорници комаде, које је лорд Верулам писао и њему испод руке давао.

(Свршите се)

Л И С Т И Њ И.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Мала смушеница.) Пред празним гледалиштем приказала се у среду 21. децембра „Мала смушеница“ (Une tête de Linote) од Баријера и Гондинета, која се лане без сумње само пометњом појавила на хрватској позорници, те се ове године без успеха огледало, неби ли се могла опћинству свидети. У тој „Смушеници“ има особа, има пуно кретања, разговора, смеха и уметног плача, има пикантних варалица и слепих преварених, има и немогућих ситуација али — нема радње, нема карактера, нема мисли, нема ничега, што би јој давало права, да се у хрв. позоришту за дуже време настани. То је плод булварске парижке музе, на је можда и добар за парижки булвар, где се без сумње приказује не само врло пикантно, него и врло смешно, али за хрватско опћинство та муза нема и не може имати чара; из плодова парижке пикантерије не може хрватско опћинство — ништа добро научити. Ми смо, дакако, већ од давна престали бити филистри, па то баш није ни зло, али за то ипак не можемо да појмимо дражест, нити да се забављамо драматским производима à la „Tête de Linote.“ Оставимо то парижкој булварској публици, која би била такођер поражена, кад би јој се такав комад изнео на позорници „Théâtre français,“ дакле онога позоришта, које по својој задаћи — si licet parva compropere magnis — одговара нашем народном позоришту. И с тога је управо голема штета, што се наши глумци морају мучити таквим комадима, који у нас немају права на живот. Овај пут су у „Смушеници“ биле — осим две — све улоге на ново раздељене, дакле је за већину глумаца била та „Смушеница“ нов комад. На ново раздељена, морала се на ново учити, а тога ради требало је више проба, које су се с много

већом коришћу могле посветити или каквом новитету, или старијој каквој драми, којој је успех зајемчен. Још нешто. Сећамо се, да су за оне вечери, којих је имао гудити Ваје, оглашене две нове француске глуме у једном чину (међу њима „Светиљка“, од Мисета.) Пошто споменути гудач није могао изаћи на позорницу, те глуме скинуте су с репертоара и до данас су без сумње — бар у толико заборављене, да ће опет требати неколико проба пре него се изнесу на позорницу, а то се могло учинити узпркос Вајсовом одступу већ одавно. Ми шта више чезнемо за тим, да једне вечери гледамо 3—4 изврсна писца игара у 1. чину, па би нам управа могла по којој пут пружити то уживање. И још нешто. Хрватска је драматургија врло сиромашна, то је истина, али уза све то у позоришни репертоар није уврштено све, што се могло с већим правом уврстити, него „Мала смушеница.“ Тако н. пр. Округлићева „Шокица“ постигла је сензациони успех у Београду, а на хрв. позоришту, за које је раг excellence писана, није још давана. Има и других примера. Како чујемо, управа има у рукама један оригинални комад од једне — зашто да не кажемо? — госпође, о којој à priori верујемо да има талента, и тај комад никако да изађе на позорницу. Ми ћемо напослетку радије гледати слабији свој комад, него лош страни, који незаслужује части да буде ама баш ни лоше преведен, као што је „Смушеница,“ у које се сваки час спотичемо о речи и изразе, којих глумад не може без великог напора научити и без труда изговарати. Те неколике примедбе нисмо написали да стварамо управу неприлика, него да свратимо њену пажњу на оно, што може користити хрв. позорници, као и на оно, што јој је штетно, а опћинству с правом неповољно.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

30. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 27. ДЕЦЕМБРА 1887.

ПО ТРЕЋИ ПУТ:

ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА

С ПРЕДИГРОМ

ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН.

ГЛУМА СА ПЕВАЊЕМ, ИГРАЊЕМ, ПРОВАЛАМА У 5 РАЗДЕЛА И 14 СЛИКА. НАПИСАЛИ А. Д'ЕНЕРИ И ЖИЛ ВЕРН. ПРЕВЕЛИ МИЛЕР И БАДАЛИЋ. ЗА НАШУ ПОЗОРНИЦУ ИНСЦЕНИСАО РЕДИТЕЉ В. МИЉКОВИЋ. МУЗИКА ОД СУПЕ-А. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

Предигра. Слика I. „Опклада за милијон.“ — I. Раздео. Слика II. „На каналу сујецком.“ Слика III. „Удовица Раџина.“ — II. Раздео. Слика IV. „На ломачи.“ Слика V. „У име закона!“ Слика VI. „Змијска пећина на Борнеју.“ — III. Раздео. Слика VII. „Копач злата од С. Франциска.“ Слика VIII. „Нападај на пацифичкој жељезници.“ Слика IX. „Циповски степенни код станице Керни“ — IV. Раздео. Слика X. „На лађи Хенријети.“ Слика XI. „Капетан Фог и ужасна експлозија лађе „Хенријете.“ Слика XII. „У чамцу на бурним валима.“ — „Ливерпул“ — V. Раздео. Слика XIII. „Злочинац од своје воље.“ Слика XIV. „Троје сватова у једаред.“

О С О Б Е:

Филеас Фог	Чланови екецентри клуба у Лондону	Миљковић.	Накахира, робиња	М. Максимовићева.
Тома Фланагам		Кестерчанек.	Кромарти, капетан америк. брода.	Врга.
Валтер Ралф		Лазић.	Мустафа-паша, гувернер у Сујецу	Лукић.
Џон Суливен		Лукић.	Пит, гостионичар у С. Франциску	Лазић.
Андреја Стјуарт		Милојевић.	Врховни свештеник брамински	Врга.
Фикс, детектив, (полицајни агенат)		Димитријевић.	Поглавица индијански	Васиљевић.
Ерцибелд Керзики, богат американац		Добриновић.	Балаида, малајска девојка	Т. Лукићка.
Паспарту, слуга у клубу		Д. Николићева.	Први } стражар жељезнички	Петровић.
Маргарета, праља			Други } стражар жељезнички	Гавриловић.
Ауда, удовица инђискога Раџаха		Л. Хаџићева.	Парс, господар слона	Васиљевић.
Немеја, њена сестра		З. Милојевићка.	Чинovníк судски	Кестерчанек.
Кондуктер. I. и II. крманош. I. и II. Индијанац.				
Индијанци. Бајадере. Констеблери.				

У среду 30. децембра: „БИБЛИОТЕКАР.“ Шаљива игра у 4 чина, написао Густав Мозер, превео Б. Галац — У петак 1. јануара *први пут*: „СВЕКРВА.“ Шаљива игра у 1 чину, од М. Калфа. — За тим: „САБЉА КРАЉЕВИЋА МАРКА.“ Алгоритија у 2 раздела, од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fiz.)